

Finländska lärare ska lyfta svenska elever

Publicerat 2009-06-13

Foto: Mikko Lehtimäki
"Vad tror ni, sjunker stenen?" frågar läraren Fred Holmsten barnen i förskoleklassen.

VASA. Gripsholmsskolan i Mariefred "importerar" såväl rektor som delar av lärarna från Finland. Deras ambition är att "gifta ihop" det bästa från det finska och svenska skolsystemet.

DE SVAGASTE ELEVERNA GAV FINLAND TOPPRESULTAT

Finländska elever har länge presterat på topp i internationella skolmätningar. Men det är de "svagaste" eleverna som gett Finland dess topplacering, visar finsk forskning.

Den lägstpresterande fjärdedelen av finska elever i den internationella kunskapsmätningen Pisa 2003 höll betydligt högre nivå än motsvarande länder. Endast 7 procent (mot 21 procent i medeltal för OECD-länderna) hade så svaga kunskaper i matematik att de riskerade få problem som framtida samhällsmedborgare. I läsning var det 6 procent medan snittet i OECD-länderna var 19 procent.

I den högstpresterande fjärdedelen var finska elever främst endast i läsning. Bland elever med högst resultat låg fyra nationer före Finland i matematik, en i naturkunskap och tre länder var bättre i problemlösning.

Pisa är en internationell undersökning som ska mäta 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap. Under våren år 2009 har en ny undersökning gjorts i 67 länder, där såväl Sverige som Finland deltagit.

I **Sverige har** drygt 5 100 elever från 190 skolor svarat på frågorna och det är fjärde gången som Sverige deltar. I år har huvudfokus legat på läsför-ståelse och resultatet kommer att publiceras av Skolverket i december 2010.

Källa: Rapporten "Kunskap på hållbar grund" – Pisa 2003 i Finland, Jyväskylä universitet

– Det krävs både kärlek och gränser för att få en skola att fungera, säger rektorn Nina Lidfors.

De kallas Pisa-turister. Från hela världen har stora delegationer med skolfolk vallfärdat till Finland för att försöka förstå varför Finlands 15-åriga elever gång på gång får toppresultat i matematik, naturkunskap, läsning och problemlösning i de internationella kunskapsmätningarna Pisa.

Strax innan skolavslutningen åkte även lärarna och rektorn Nina Lidfors från friskolan Gripsholmsskolan i Mariefred till Vasa övningsskola i Finland för att se vilka lärdomar de kan dra av de finska framgångarna. DN följde med.

För Nina Lidfors var det bekant mark. Hon slutade nyligen på den finlandsvenska skolan som rektor efter att ha blivit rekryterad av de svenska föräldrarna som driver den nystartade Gripsholmsskolan. De vill nämligen försöka plocka det bästa från både det finska och svenska skolssystemet. I höst drar "experimentet" i gång.

Det är tidig morgon i Vasa övningsskola. Läraren Fred Holmsten sitter med en liten ring förskolebarn omkring sig i klassrummet.

Fred läser:

– Har du fått något att äta i dag?

– Ja, men bara hö.

Sexåringarna skrattar så de nästan kiknar åt Emil i Lönnebergas "knasiga" svar.

En stund senare sitter barnen i bänkarna och Fred ber dem rita upp tre kolumner på ett vitt papper. Själv står han vid tavlan och ritar. Framför honom står ett vattenfyllt genomskinligt kar.

– Rita en spik i första kolumnen och skriv spik. I den andra kolumnen ritar ni ett käril med lite krusad vattenyta. Och så ritar ni var ni tror att spiken hamnar när jag släpper den i vattnet. Uppe på ytan eller i botten?

Barnen funderar, skriver spretiga bokstäver och ritar. Och Fred fortsätter med att lägga ner korkar, barkbitar, sten, papper.

Av de 13 förskolebarnen så läser redan 11, vissa läser till och med kapitelböcker som "Suneböcker". De får varje vecka med sig en läspåse hem med böcker som passar deras läsnivå. Varje bok i bokhyllan utanför klassrummet är märkt med färgade prickar så alla barn kan hitta böcker som passar just dem.

– Vi lägger ned enormt med tid på att hjälpa barnen att läsa tidigt. Det är grunden för allt annat. Men vi vill väcka läsglädje. Det får inte vara för svårt så lärarna är noga med bokvalet till varje elev. Vi vill gärna att alla föräldrar läser med sina barn en liten stund varje dag, säger Clary Backgren-Hortans, en av två speciallärare bland skolans 250 elever.

Trots att barnen bara är sex år så ligger fokus redan på kunskapsinläring snarare än sociala färdigheter. Det känns väldigt mycket "skola".

– Man blir lite förundrad. I Sverige kan långt ifrån alla hålla i en penna ordentligt som sexåringar och här skriver de redan, säger Ia Husberg, lärare på Gripsholmsskolan.

Speciallärarna i det finska skolsystemet har en central roll att följa upp kunskapsinhämtningen från det att barnen är väldigt små. I stort sett alla skolor, utom de minsta by-skolorna, har egna speciallärare. Redan i förskoleklassen testar de barnen och testerna görs kontinuerligt upp genom årskurserna.

Man vill tidigt se om och hur skolans personal kan stötta barnen utifrån deras sociala och kunskapsmässiga mognad. Klassläraren har rätt att ge elever enskild undervisning utöver den ordinarie undervisningen och får extra betalt för det.

Speciallärarna går antingen in i klasserna och ger elever stöd eller så får eleverna hjälp en och en eller i grupp. Specialläraren Clary Backgren-Hortans säger att de små barnen tycker att det är roligt att komma till dem och "leka". Hon ser att medan små barn känner sig utvalda att få komma till speciallärare så kan äldre barn känna sig misslyckade om man sätter in insatser för sent.

– Även om vi vet vilka elever som ska komma till oss så brukar vi fråga allmänt i klassen vilka som vill komma. Då säger barnen "ta mig, ta mig, ta mig". För de allra flesta elever handlar det om insatser under 8–10 veckor när de är små och sedan aldrig mer så vida de inte har svår dyslexi eller svårare neurologiska funktionshinder men vi väntar med att sätta diagnoser till åk 2, säger hon.

Jouni Välijärvi, forskare vid pedagogiska forskningsinstitutet på Jyväskylä universitet och Pisakoordinator i Finland, förklarar:

– I andra nordiska länder vill man gärna invänta att barnet ska bli socialt "moget". I Finland är det mer typiskt att tänka att det är bättre att veta och göra något åt eventuella problem tidigt, säger han.

Finland har till skillnad från Sverige varken nationella prov eller skolinspektion. Kartläggningen av barnens kunskapsutveckling sker hela tiden lokalt på skolorna redan från förskoleklassen. Och barnen får sifferbetyg från tredje till fjärde klass och enklare omdömen från första klass.

Lärarna och rektorerna har en stor individuell frihet och makt att utforma innehållet i undervisningen. Läraryrket är populärt trots att lönen är ungefär den samma som i Sverige. Även lärare som arbetar med de yngsta skolbarn har långa femåriga utbildningar och det går inte att få en tillsvidareanställning utan lärarutbildning i Finland.

Jouni Välijärvi konstaterar att Sverige och Finlands skolsystem är olika på många sätt. Finland har nästan inga friskolor vilket innebär att finska skolor är ganska lika. Man har få invandrare och flyktingar. Det finns också, enligt honom, den

kulturella skillnaden att Sveriges lärare mer fokuserar på barnens sociala välbefinnande medan 9 av 10 lärare i Finland fokuserar på att lära barnen baskunskaperna från start. Han anser att synsättet också präglar utbildningen av Sveriges lärare.